

Fidan Bəxtiyar MƏMMƏDZADƏ
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, magistr
E-mail: fidanmemmedzade@inbox.ru

MALİYYƏ RİSKLƏRİNİN MAHIYYƏTİ VƏ İQTİSADI ƏSASLARI

Xülasə

Risk anlayışı bu günlərdə həm maliyyə, həm də real sektorda fəaliyyət göstərən müəssisələrin rəhbərliyinin gündəmini sıx şəkildə daha çox məşğul etməkdədir. Gözlənilən və gözlənilməz hədə, təhlükə amillərini əhatə edən risk anlayışı həm bütün dünyada, həm də ölkəmizdə daha dərin öyrənilməsi və daha geniş tətbiqi prioritet sayılan əsas məsələlərdən birinə çevrilmişdir. Bu məzmununda risk ilə bağlı bir çox işlər aparılmış və aparılmaqdadır. Günümüzün artan rəqabət şərtləri, müxtəlif sahələrdə yaranmış və yaranmaqda olan müxtəlif problemlər gələcəyə istiqamətli qeyri-müəyyənlikləri artırmaqdadır. Gözlənilən və gözlənilməyən təhlükə və hədələrə qarşı tədbirlər görərək yaşanacaq mənfiliklərdən qorunmaq firmaların istəyi çərçivəsindən çıxaraq həyata keçirilməsi qaçılmaz bir prosesə çevrilmişdir. Risklərin idarə edilməsi ümumiyyətlə maliyyə bazarının ən gənc sahələrindən biridir. Dünyada maliyyə bazarlarında bu anlayış gündən-günə öz önəmliyini sübut etməyə davam edir. Yəni əvvəllər risklərin idarə olunması prosesi zəif inkişaf etmişdi

Açar sözlər: maliyyə, bazar, iqtisadiyyat, business, risk

JEL:F02

UOT:336

DOI: <https://doi.org/10.54414/KESC6888>

Giriş

Hazırkı dövrdə də dünyanın əksər ölkələrində makro və mikro səviyyələrdə, qloballaşan iqtisadi sistemlərdə qeyri-müəyyənliklər, riskli hallar davam edir. Bu vəziyyət iqtisadi inkişafa, maliyyə münasibətlərinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Buna görə də, iqtisadiyyatda riskli halların, problemlərin öyrənilməsi, tənzimlənməsi, idarə olunması və itkilərin mümkün qədər minimuma endirilməsi təkcə müəssisə sahiblərinin, bank işçilərinin deyil, bütövlükdə dövlətin, milli iqtisadiyyatın möhkəmləndirilməsi mənafeyini güdən hər bir vətəndaşın mühüm vəzifəsinə çevrilməlidir. Risklərin idarə edilməsi bütün sahələrdə iqtisadi stabilliyin təmin edilməsinin və bütövlükdə iqtisadi sistemin optimal, tarazlı fəaliyyət göstərməsinin mühüm amilidir. Ona görə də, bütün sahələrdə, o cümlədən maliyyə sistemində, maliyyə - bank sektorunda idarəçilik fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması və təkmilləşdirilməsi, risklərin gəlirlərin azalmasına mənfə təsiri hallarının nisbətən aradan qaldırılması, maliyyə-kredit əməliyyatlarının gəlirliyinin artırılması, həmin sahədə informasiya şəffaflığına əməl olunması,

korporativ idarəetmə qaydalarının təmin edilməsi və s. son dərəcə vacib məsələlərdir.

Ticarətə xas olan risk, ticarətin mövcudluğundan bəri həmişə qaçınılmış, lakin qazanc əldə etmək üçün müxtəlif münasibətlərin həyata keçirildiyi bir vəziyyətdir. Risk, ümumiyyətlə, itki ehtimalı kimi güclənmə riski, əslində proqnozlaşdırılan dəyər ilə faktiki dəyər arasında müsbət və ya mənfə sapmaları göstərir. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi çərçivəsində riskdən qaçınmaq (qorunma) məqsədilə qiymətləndirmə aparmaqla, risklərin idarə edilməsi; Buna məzənnə, faiz və qiymət riskləri prizmasından yanaşılır.

Əsas mətn

Maliyyə risklərinin idarə edilməsi, maliyyə qərarlarının nəticələri; Valyuta məzənnələri, faiz dərəcələri və qiymətlər kimi dəyişənləri birləşdirərək, uyğun riskdən yayınma üsullarını araşdıraraq və xüsusiyyətlərini izah edərək doğru zamanda doğru həll yollarının tətbiqi prosesini effektiv edir.

Başqa sözlə, maliyyə riskinin idarə edilməsi; Bu, qərarların daim nəzərdən keçirildiyi və

nəzərdən keçirildiyi və yeni alıcıların qəbul edildiyi, müxtəlif maliyyə şərtlərinin spesifik halları ilə birləşdirildiyi dinamik bir prosesi əhatə edir.

Maliyyə qərarlarının uğuru təkcə düzgün deyil, həm də vaxtında qəbul edilib həyata keçirilməsidir. Zamanlama maliyyə idarəçiliyində ən vacib amillərdən biridir.

Risqlərin idarə edilməsi metodlarının həllinə yönəlməyən və riskdən qaçmaq üçün edilməmiş səhv qiymətləndirmə praktikada tətbiq olunarsa, riskin özü də artım faktoru ola bilər. Risk nəzarətindən irəli gələn təxminlər sağlam əsaslara əsaslanmalıdır. Gələcək qiymət gözləntiləri ilə sövdələşmələrdə qiymətlər arasında əlaqə var. Müqavilələrdən yarana biləcək ən yüksək qazanc və zərər nəzərə alınmaqla qəbul edilə bilən risk səviyyəsi müəyyən edilməlidir.

Müasir risklərin idarə edilməsi üsulları ilk dəfə maliyyə menecmenti tərəfindən faiz dərəcələrində gözlənilməz eniş nəticəsində faiz gəlirlərinin azalmasının qarşısını almaq üçün istifadə edilmişdir.

Risqlərin idarə edilməsi inkişaf etmiş və riskləri və əmtəə qiymətlərindəki dəyişiklikləri əhatə edən və qeyri-kommersiya qurumları tərəfindən də həyata keçirilən bir vəziyyət yaranmışdır.

Bu fiziki risk idarəetmə üsullarının bir çox tətbiqi var. Valyuta məzənnələri, faiz dərəcələri və valyutalarda qiymətlər təkcə mənfəət əldə edən təşkilatlar üçün deyil, həm də dövlət və qeyri-kommersiya təşkilatları üçün əhəmiyyətli risk faktoru yaradır.

Biznes; Mümkündür ki, fəaliyyətlər, adət-ənənələrdə dəyişikliklər, iqlimlərdən və müxtəlif maliyyə vəziyyətlərindən irəli gələn xüsusi fərqlər yarana bilər. Yaranan yeni şərtlər üçün yeni risklərin idarə edilməsi üsulları hazırlanır.

Risqlərin idarə edilməsi üsulları müəyyən mənada gələcək gözləntiləri konkretləşdirir və proqramlaşdırılmış şəkildə gözləntiləri bir dövrə bağlamaq bacarığını inkişaf etdirir bildiyindən maliyyə menecerləri; Valyuta məzənnələri valyuta məzənnələrinin və qiymətlərin nə qədər dəyişdiyini müəyyən edən kimi tanınır. Bu yolla nağd pul daxilolmaları və çıxışları bir yerdə saxlanıla bilər. Bu, planlaşdırma və büdcələşdirməyə əhəmiyyətli töhfələr verir. Bundan əlavə, maliyyə risklərinin idarə edilməsi üsullarının davamlılığının faydası əməliyyat büdcəsinin çevikliyi və davamlılıq prinsipini müəyyən etməyə kömək edir.

İnkişaf etmiş texnikalar və texnologiya zənginliyi ilə yanaşı, risklərin idarə edilməsindən istifadə edilməklə hazırlanmış paketlənmiş kompüter proqramları qərar qəbul etmə proseslərini sürətləndirmiş və əməliyyatları artırmışdır. Bu, beynəlxalq keyfiyyət qalibləri bazarları nəzərə alınmaqla standartlaşdırılıb. Hazırlanmış proqramlardan istifadə edərək proqnozlar; Daha sistemli, dəqiq, sürətli, ucuz və istifadəyə yararlı hala gəldi.

Qlobal Risk Peşəkarları Assosiasiyası (GARP) qlobal miqyasda maliyyə risklərinin idarə edilməsi üzrə aparıcı akkreditasiya kimi tanınır. FRM sertifikatını qazanmaq üçün ərizəçinin iki illik iş təcrübəsi və bazar riski, kredit riski, məcmu risk və investisiyaların idarə edilməsi üzrə bilimi olmalıdır.

Müəssisələr biznes sahiblərinə və ya menecerlərə risklərin tarazlaşdırılması və vəzifə tutmaları ilə bağlı tövsiyələr vermək üçün dəstək ola bilər, eyni zamanda xaricdə xüsusi maliyyə risk meneceri ilə işləyir. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi ilə bağlı müstəqil şirkətlər tərəfindən ayrılıqla bilən proqramlar da effektivliyi artırmaq üçün çox faydalı seçim ola bilər.

İştirak üçün investisiya gəlir və mənfəəti riskdən ayıra bilməyən maliyyə riskini ehtiva edir. O, insanlara maliyyə risklərindən xəbərdar olmaqla və müxtəlif investisiya həlləri ilə daha yaxşı imkanlar tapmaqla seçim etməyə kömək edir.

Maliyyə riskinin, yaxşı idarə edilmədiyini hallarda, bu risklə qarşı-qarşıya olan müəssisələr iflasa məruz qala bilər. İnkişaf edən və dəyişən şərtlər, müvəffəqiyyətli bir cəhddən söz edə bilmək üçün riskin daşınmasının tək başına kifayət etmədiyini; əsl müvəffəqiyyətin riskin yaxşı idarə olunması ilə mümkün olduğunu göstərmiş və bu anlayışı "Riski daşmayın idarə edin" ifadəsiylə tanınmışdır. Xüsusilə maliyyə bazarlarında, müvəffəqiyyətli əməliyyatları həyata keçirə bilmək üçün, əlaqəli ölkələrin iqtisadi göstəricilərinə diqqət etmək və iqtisadiyyatlarını analiz edərək, gələcək istiqamətli fikirlər söyləmək, söylənilən bu fikirlər istiqamətində yeni mövqelər tutmaq lazımdır.

Müəssisələr açıq sistem olduğu üçün, içində olduqları cəmiyyətlə davamlı qarşılıqlı münasibət içindədirlər. Buna görə; müəssisənin ətrafında yaranan hər hansı bir mənfəət müəssisənin müvəffəqiyyətinə mənfə istiqamətdə təsir edəcək.

Müəssisənin fəaliyyət göstərdiyi ölkədəki iqtisadi çöküş, hüquqi və texnoloji dəyişikliklər, dövlətin bəzi dəyişikliklərə getməsi və s. kimi faktorlar müəssisənin maliyyə cəhətdən müvəffəqiyyətsizliyinə səbəb ola bilər.

Müəssisə xarici maliyyə müvəffəqiyyətsizliyi səbəbləri aşağıda maddələr halında sıralanmışdır:

1. İctimai məsuliyyətlərin yerinə yetirilməməsi; istehlakçının qorunması, məhsul keyfiyyətinin artırılması və məhsulun inkişaf etdirilməsi mövzularında geridə qalınması, dəyişən dünya və marketinq anlayışına ayaq uydurulmaması;

2. İnflyasiya və faiz dərəcələri; faiz dərəcələrinin sürətlə yüksəlməsi və yüksək inflyasiya səbəbiylə müəssisənin uzun müddətli kredit tapa bilməməsi;

3. Valyuta məzənnəsi; valyuta kurslarındakı sürətli artımlar;

4. Döyüş və təbii fəlakətlər. Maliyyə riskləri ehtimal olunan maliyyə resursları, yəni pul vəsaiti itkiləri ilə əlaqədar risklərdir.

Maliyyə riski müəssisə və maliyyə institutları (banklar, maliyyə kompaniyaları, investisiya kompaniyaları, sığorta şirkətləri, birjalar və s.) arasındakı münasibət prosesində yaranır. Maliyyə risklərinin səbəblərinə inflyasiya faktoru, bankın uçot tariflərinin artımı, qiymətli kağızların dəyərinin düşməsi və s. aid edilir.

İndiki vaxtda əsaslı bir dəyişiklik keçirən maliyyə sisteminin etibarlı və sabit olmaması bir həqiqətdir. Dəyişikliklə birlikdə ortaya çıxan rəqabət artıq sərhəd gözlənməkdədir, banklar təqdim etdikləri məhsul müxtəlifliyini hər keçən gün daha da zənginləşdirməkdədir. Artan rəqabətlə yanaşı son illərdə bütün dünya daxilində və milli iqtisadiyyatda baş verən maliyyə problemlərinin sıxlığı get-gedə artmaqdadır. Fəaliyyətlərini davam etdirmək və böyümək istəyən, hər ötən gün yeni və fərqli risklər ilə qarşı-qarşıya qalan banklar, müəssisələr sürüşgən zəmindəki dəyişmələrlə ayaqlaşmaq və məhsuldarlığını davam etdirmək məcburiyyətindədirlər. Bu müddətdə müvəffəqiyyətə gedən yol, etibarlı bir şəkildə risk almaqdan, alınan riskin fərqində olmaqdan və riski yaxşı idarə etməkdən keçməkdədir. (3) Bu səbəblə, risklərin dəqiq bir formada ölçülərək idarə edilməsini təmin edən müasir risk idarəetməsi tətbiqlərində göstəriləcək həssaslıq və keyfiyyət qazananları itirənlərdən ayırd edəcək və uzun dövrdə müvəffəqiyyəti

gətirən ən əhəmiyyətli faktor olacaqdır. Bu istiqamətdə banklar, müəssisələr öz daxili və xarici dinamiklərinə uyğun gələn, risk-gəlir tarazlığına istiqamətli uyğun və davamlı yenilənəbilən strategiyalar, siyasətlər, limitlər, hədəflər, rol və məsuliyyətlər istehsalatda doğru, sürətli və təsirli nəticələr verən müasir risk idarəetmə quruluş və müddətlərini hazırlayıb yoxlamalı və əldə edilən nəticələr istiqamətində son şəklini verərək həyata keçirməlidir. Hər nə qədər tək başına tətbiq edilə bilən bir çox model və risk idarəetmə texnikaları olsa da bankların, müəssisələrin müvəffəqiyyətə çatmasında ən əhəmiyyətli faktorlardan birinin, bu vasitələrin effektiv şəkildə istifadə edilə bildiyi təşkilati quruluşun, idarəetmə mərhələlərinin və hamısının idarəsini təmin edən mexanizmin yaradılması olduğu unudulmamalıdır. Xüsusilə təşkilat səviyyəsində risklərin idarə edilməsi, bankın, müəssisənin daşdığı bütün riskləri və bu risklərin bir-birləri üzərindəki tarazlayıcı təsirlərini bir bütün olaraq ələ alınmasını təmin edərək, bankın, müəssisənin bütün risklərinin ən doğru şəkildə təyin edilib, qiymətləndirilərək idarə edilməsini təmin etdiyindən mütləq banklarda, müəssisələrdə yaradılması lazım olan 76 strukturların başında gəlməkdədir.

Risklərin tək-tək ələ alınmasının kifayət qədər müvəffəqiyyətli nəticələr vermədiyi, riskin kompleks idarə olunmasının lazım olan bir anlayış olduğu mövzusunda bütün mütəxəssislər indiki vaxtda həmfikirdirlər. Təşkilati quruluşunun yaradılması prosesində edilməsi lazım olan əməliyyatlar - məlumatların toplanması, məlumatların təhlili, istifadə ediləcək sistem və üsulların təyin olunması, məlumat texnologiyası sahəsindəki yaxşılaşdırma və təkmilləşdirmələr də daxil olmaq üzrə çox sıx bir iş və kapital tələb edir. Bu quruluş içərisində risklərin doğru təyin olunması, azaldılması, ölçülməsi və hesabat verilərək izlənilməsini təmin edən və bankın risk iştahı ilə dözümlülüyü istiqamətində səlahiyyətlərin təyin olunaraq əvvəlcə təmin olunmağa söykənən fəaliyyət ölçülməsi ilə kapital paylaması, resurs təsisi təmin edən uyğun risk qiymətləndirmə prosesi yaradılmalıdır. (8)

Riskin idarə olunması ilə, risklərlə birlikdə ortaya çıxan bir çox fürsət və risklərin maliyyə vasitəçiliyini mümkün edən müsbət tərəfləri ən yaxşı şəkildə qiymətləndirə bilməkdədir. Ancaq, bunu təmin edə bilmək üçün risklərin doğru ölçülməsi

lazımdır. Risklərin idarə olunmasında edilən səhvlərin yol açdığı xərc ümumiyyətlə hesablamalardakı səhvlərdən qaynaqlanır. Riskin yüksək qiymətləndirilməsi halında müştərilər itirilə bilər, gərəksiz kapital və qarşılıq ayrı-ayrılıqda kapital məhsuldarlığının düşməsinə səbəb ola bilər.

Riskin olduğundan aşağı hesablanması nəticəsində isə zərər və itkilər meydana gələ bilməkdədir. Bu səbəblə riskin ölçülməsində istifadə olunan modellər yaxşı seçilməli, dəqiq ölçü nəticələri əldə etdiklərindən əmin olunmalıdır. Bununla yanaşı modellərin, bank strategiyalarına təsir edəcək analitik üsulların tətbiqinin mümkün olub olmadığına diqqət edilməlidir. Bu istiqamətdə Basel II tənzimləmələri də, banklara və tənzimləyici nüfuza, modellərin nəzarətinə istiqamətli bir çox rol və məsuliyyət düşür.

Banklar Basel II prosesinin tam olaraq nələri gətirdiyini və nələri apardığını çox yaxşı anlamalıdır. Ola biləcək təsirlər təyin olunaraq izlənməli, hazırlıqlı olmalı və mənfi təsirlərindən qorunacaq tədbirlər vaxtında inkişaf etdirilməlidir. Yuxarıda ifadə edilən bütün bu strukturların yaradılması və proseslərin tətbiqi eyni zamanda kredit riskinin idarə olunması və problemlə kreditlərin azaldılmasında

➤ ən yaxşı nəticənin alınmasını təmin edəcəkdir. Bütün risklərin eyni vaxtda idarə olunmasını mümkün edən risklərin idarə edilməsi anlayışı bu baxımdan olduqca əhəmiyyətlidir:

➤ İmic-reputasiya riskinin hər hansı maliyyə və qeyri-maliyyə təşkilatı üçün ən təhlükəli və hətta dağıdıcı təsirə malik risk olması səbəbindən bu riskin meydana gəlməməsi üçün preventiv tədbirlərə daha çox önəm verilməsi, bu risk yarananda isə təxiərsalınmadan yumşaldıcı tədbirlərin görülməsi üçün bütün vasitələrdən istifadə olunmalıdır;

➤ Mühasibatlıq, hesabatlılıq riskinin imic-reputasiya riskinə səbəb ola biləcəyi həm nəzəri, həm də praktik misalla qeyd olundu. Bu səbəbdən, ölkənin xüsusilə qeyri-maliyyə sektorunda hesabatlılıqda beynəlxalq standartların tətbiqinin yekunlaşması, daha mükəmməl hesabatlılığın əldə olunması vacibdir;

➤ Azərbaycanda informasiya texnologiyaları hər bir müəssisədə çox geniş istifadə olunduğundan bu sahənin yaratdığı risklər mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ölkəmizdə informasiya texnologiyaları,

informasiya təhlükəsizliyi sahəsində risk yumşaldıcı amillərin daha da inkişaf etdirilməsinə ehtiyac var;

➤ Dünyada tətbiq olunan müxtəlif risk yanaşmalarını, metodlarını və formulları Azərbaycan realıqlarına uyğunlaşdırıb yenidən hazırlamaq lazımdır. Çünki hər bir ölkənin iqtisadi şəraiti fərqlidir. Risk yanaşmaları, metodları, risk yumşaldıcı amillər və s. hər bir ölkənin özünəməxsusdur. Azərbaycandakı riskləri nəzərə alaraq Azərbaycan mühitinə uyğun yeni metodologiyaların işlənməsi vacibdir. Bu sahədə bu metodologiyalar öyrənilməlidir;

➤ Qeyri-maliyyə sektorunda mükəmməl olmayan hesabatlılıq maliyyə sektoru üçün də risk yaradan amildir. Xüsusilə, maliyyə xidmətlərindən (kredit, təminat və sair) istifadə edərkən. Hər hansı müəssisənin probleminin banka yoluxmaması üçün daha şəffaf hesabatlılıq və müəssisələrdə risklərin idarə edilməsi səviyyəsinin artırılması vacibdir.

Bazar münasibətləri şəraitində müəssisə və təşkilatlar risk etmədən mənfəət əldə edə bilmir. Riskə getmək, onları idarə etmək, risk hadisəsinin yaxınlaşmasını az da olsa proqnozlaşdırmaq, risk dərəcəsini aşağı salmağa şərait yaradan tədbirlər görmək demək olarki imkansızdır.

Risk anlayışı müəssisənin, biznes fəaliyyətinin tərkib hissəsidir desək heç də yanılmırıq. Biznes fəaliyyətində qeyri-müəyyənliyin dərəcəsi olduqca böyükdür ki, bu risklərin köməyi ilə pul ifadəsinə təsir olunur. Müəssisə rəhbəri qərar qəbul edərkən çox zaman biznes layihələrinin gerçəkləşməsinə sərf olunan xərclər və gözlənilən mənfəətin məbləği barədə tam dolğun dəqiq informasiyalara malik olmur. Bu səbəbdən də sahibkar biznes fəaliyyətində fərqli növ risklərin yaranma səbəblərini araşdırmalı, onların təsir dərəcəsini qiymətləndirməlidir.(7)

İnvestisiyalaşdırma obyektini seçilən zaman risk səviyyəsinin diqqətə alınması olduqca önəm daşıyır. Risk dərəcəsini biznes planın, eyni zamanda sığortalamanın köməyi ilə, eyni layihə daxilində iştirak edən təşkilatlarla, xedjirləşmə, fyuçers, risklərin bölüşdürülməsi, opitson və diversifikasiyalar hesabına aşağı salmaq mümkündür.

Nəticə

Bazar iqtisadiyyatı şəraitində idarəetmə vəzifələrini icra edən vəzifəli şəxslər, ən əsası da maliyyə menecerləri hər riskin qarşılığında daha

çox gəlir əldə etməyə çalışmalıdır. Gəlir və risk bir-biri ilə əlaqəli olan, bir-biri ilə şərtlənən maliyyə qruplarıdır. Risk müəssisə rəhbərinin fəaliyyət növündən, təbii hadisələrdən qaynaqlanan mümkün itki ola bilmə ehtimalı nəzərdə tutulur. O, risklərə gedən şəxs üçün mənfə, arzu olunmaz nəticədir. Müxtəlif idarəetmə qərarları fərqli risk dərəcələrinə sahibdir.

Risk hadisəsini olacağını, eyni zamanda olmayacağını, olacağı təqdirdə hansı üç cür iqtisadi nəticə: mənfə, sıfır, müsbət gözləndiyini ifadə edir.

Aparılan araşdırmalar zamanı biz maliyyə risklərinin ən əsas növlərini müəyyənləşdirdik. Bunlara rentabelliğin aşağı enməsi, maliyyə dayanıqlılığının və likvidliyin itirilməsi, inflyasiya riski, ödəmə qabiliyyətinin olmaması, valyuta riski, faiz riski, kredit riski, investisiya riski, depozit riski, struktur riski, krimonoloji riskləri daxil etdik. Eyni zamanda risk dərəcəsinin təyin edilməsinin üsullarını, risk menecmentin əsas funksiyalarını müəyyənləşdirdik. Bunlara subyektin idarə olunması funksiyası, obyektin idarə etmə funksiyası daxildir. Daha sonra maliyyə risklərinin idarə edilməsinin metodlarını araşdırdıq. Bunlara ləğv etmə və ya aradan qaldırma, itkinin qarşısının alınması və sığorta, nəzarət, sərf etmə metodların daxil etdik. Eyni zamanda maliyyə risklərinin aşağı salınması üsullarına nəzər yetirdik ki, bunlara da seçim, diversifikasiya və nəticələr haqqda ətraflı şəkildə tam dolğun informasiya əldə etmək, özünüsığortalama, limitləmə, sığortalama, hedc əməliyyatı, valyuta risklərində sığortalama, əlaqəli sahələrin fəaliyyətinə nəzarət, kompaniyanın xüsusi fondlarından istifadənin qiymətləndirilməsi və uçotu məsələlərinə aydınlıq gətirdik.

Ən sonda onuda qeyd edək ki, maliyyə risklərinin idarə olunması müəssisənin nə qədər yeni və ya uzun zamandır fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq istənilən müəssisə və təşkilat üçün vacib diqqət yetirilməli olduğu bir məsələdir. Bu müəssisənin öz fəaliyyətinin mənfə və müsbət tərəflərini müəyyənləşdirmək, eyni zamanda onların aradan qaldırılması üçün zəruri tədbirlər görmək istənilən müəssisənin mənfəət əldə etməsi üçün ən vacib məsələdir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Abbasov A.H. Azərbaycanca maliyyə bazarının formalaşması və bazar iqtisadiyyatında maliyyə-kredit sisteminin problemləri. Bakı. 2013
2. Mahmudov İ. M., Zeynalov T. Ş., İsmayılov N. M. "İqtisadi təhlil" Bakı. 2010.
3. Müslümov S. Y., Kazımov R. N. "Maliyyə təhlili" Dərslük. Bakı. 2011.
4. Çudakov A. D. "Qiymət və qiymətin əmələ gəlməsi" Dərs vəsaiti. Bakı. 2004.
5. Qarayev İ. Ş., Ağabəyov Ş. A. "Qiymətin əmələ gəlməsi" Bakı. 2000.
6. Sadiqov M., Hüseynov A., Zeynalov V. "Korporativ maliyyə" Bakı. 2010.
7. Богатин Ю.В., Швандар В.А. Экономическое управление бизнесом: М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2015, 391 с.
8. Деньги. Кредит. Банки. Под ред. д.э.н., профессора О.И. Лаврушина. М.: Финансы и статистика, 2012, 464 с.
9. Финансы организаций (предприятий). Под ред. проф. Н.В.Колчиной. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2015, 368 с.

Fidan Bakhtiyar MAMMADZADE

Azerbaijan State University of Economics, master
E-mail: fidanmemmedzade@inbox.ru

NATURE AND ECONOMIC BASIS OF FINANCIAL RISKS

Summary

The concept of risk these days occupies the agenda of the management of enterprises operating in both the financial and real sectors. The concept of risk, which includes expected and unexpected threats and danger factors, has become one of the main issues that are considered a priority for deeper study and wider application both in the world and in our country. In this context, many works related to risk have been carried out and are being carried out. Today's increasing competitive conditions, various problems that have arisen and are arising in various fields are increasing uncertainties for the future. Taking measures

against expected and unexpected dangers and threats, protecting against the negativity that will be experienced by the companies has become an inevitable process. Risk management is generally one of the youngest areas of the financial market. In financial markets around the world, this concept continues to prove its importance day by day. That is, previously the process of risk management was poorly developed

Keywords: finance, market, economy, business, risk

Фидан Бахтияр МАМЕДЗАДЕ

Азербайджанский Государственный Экономический Университет, магистр

E-mail: fidanmemmedzade@inbox.ru

ПРИРОДА И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОСНОВА ФИНАНСОВЫХ РИСКОВ

Резюме

Понятие риска в настоящее время занимает повестку дня руководства предприятий, работающих как в финансовом, так и в реальном секторе. Понятие риска, включающее ожидаемые и неожиданные угрозы и факторы опасности, стало одним из основных вопросов, которые считаются приоритетными для более глубокого изучения и более широкого применения как в мире, так и в нашей стране. В этом контексте проведено и проводится множество работ, связанных с риском. Сегодняшние усиливающиеся конкурентные условия, различные проблемы, возникшие и возникающие в различных сферах, усиливают неопределенность в отношении будущего. Принятие мер против ожидаемых и неожиданных опасностей и угроз, защита от негатива, который испытывают компании, стало неизбежным процессом. Управление рисками вообще является одним из самых молодых направлений финансового рынка. На финансовых рынках по всему миру эта концепция продолжает доказывать свою важность день ото дня. То есть раньше процесс управления рисками был развит слабо.

Ключевые слова: финансы, рынок, экономика, бизнес, риск.